

1956-57: El cine franquista a sa Pobla

Records de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut (I)

Miquel López Crespi

Ca'n Guixa i Ca'n Pelut (el "Principal" i el "Coliseum") eren els cines de la nostra infància i adolescència poble- ra. Dues i tres pessetes costa- va anar al "galliner" amb els amics (Miquel Crespi, Sebastià Bennàssar, Miquel Seguí...). Aleshores érem infants, uns jove- çans que jugàvem a la pilota enmig de car- rers -alguns encara sense asfaltar- i ens delíem per anar a contemplar els "quadros" d'aquestes cines. Els "quadros" eren les fotografies de la pel·lícula que els propietaris dels cines posaven a unes posts que penjaven a la façana. "Quadros" la majoria de vegades en blanc i negre i, més endavant, pintats a imitació del technicolor.

Una mica abans que entenguéssim que allò que anàvem a veure era una "espanyolada" (sempre consideràvem les pel·lícules estrangeres molt millors!), el cine, per a nosaltres, era anar a veure una pel·lícula de gàngsters o policies, una d'espases o de romans... També -i eren les que més ens agradaven- les del "oeste" o de "vaqueros". Els més entesos de la meua colla -la del carrer Muntanya- estaven "especialitzats" en obres de "misteri", de "fer riure", "revistes" i "drames"... Les de "terror" (especialment les diferents versions de *Dràcula*) també ens seduïen malgrat que després, en arribar a ca nostra, al vespre, posàvem cadires rere la porta de la nostra habitació! "Verdes", no n'hi havia (per allò de la ferotge censura que, sabíem, tot ho tallava). Però ja pels dotze o tretze anys, per esbrinar si hi havia cap possibilitat o no de besada, ens apropàvem fins al portalam de l'església. Allà -ulls ben oberts- si copsàvem, al costat del nom del film, un "3" o, molt millor!, un "3 R", ja sabíem que, amb sort, podríem olorar alguna cosa. Veure, no. No ens deixaven entrar. En això sí que eren inflexibles els porters de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut! Però anant a mirar els "quadros" de la façana potser poguéssim observar, amb plaer infinit, l'exuberant pitrera de Marilyn Monroe.

Llunyans capvespres de diumenge amb les inversemblants històries de les "heroïcitats" del franquisme a la pantalla; les mentides de pel·lícules com *Raza*

(1941), un film de José Luis Sáenz de Heredia que portà a la pantalla un text històric: el de "Jaime de Andrade", pseudònim sota el qual s'amagava el "geni" de Franco.

Film, aquest, que, com diu Emilio Sanz de Soto a *Cine español* (Ed. Ministerio de Cultura, 1988), seria important per arribar la tortuosa psicologia d'un frustrat com el general Franco. Escriu Sanz

de Soto: "Lo que entonces ignoraba el general Franco era que esta película, con el tiempo, iría adquiriendo una importancia decisiva para la más honda comprensión de todas sus frustraciones. Más que una película es una radiografía: desde la familia que le hubiese gustado tener hasta el personaje -incluso físico- que le hubiese gustado ser, el José Churruga que interpreta Alfredo Mayo. En este sentido, la película sobrepasa, con mucho, los valores cinematográficos -los tiene por momentos- para convertirse en una obra de incalculable valor psicoanalítico. Y lo significativo de ella no es tanto lo que el general Franco quiso ocultar, pues no oculta nada, sino lo que muy a pesar suyo deja transparentar". Però tot això, aquesta lectura intel·lectual, nosaltres, infants d'onze i dotze anys, no la fèiem en veure Alfredo Mayo, valent, oferint el seu pit d'heroi feixista a les bales dels "dolents" (és a dir els republicans, els marxistes, els anarquistes: resumint, el pare i els oncles).

Altres films d'aquest tipus (exacerba- da exaltació feixista) són: *Frente de Madrid* (Edgar Neville, 1939); *Sin novedad en el Alcázar* (Augusto Genina); *El santuario no se rinde* (Arturo Ruiz Castillo); *Los últimos de Filipinas* (Antonio Román); *Escuadrilla* (del mateix Román) i *A mí la Legión* (Juan de

Orduña). A tota aquesta parafernàlia de mentides franquistes hi cal afegir les preteses comèdies d'humor -còpia dolenta del cine dels EUA- parlant d'inexistents paradisos imaginaris. Recordem que a nivell de l'Estat són els anys de la més salvatge repressió contra els vençuts en la guerra civil (els partits obrers; els defensors de la República). Lustres de fam i d'estraperlo, de misèries inenarrables per als pobles de totes les nacions de l'Estat i especialment per als sectors populars. Un dels màxims exponents d'aquesta comedieta intrascendent -simple còpia mal feta de la ianqui, com diem més amunt- era, sens dubte, Rafael Gil. Em vénen a la memòria títols com *El hombre que se quiso matar*, *Viaje sin destino*, *Huella de luz*, *El fantasma de doña Juanita...* Tota una sèrie de films que pretenien allunyar la població dels problemes de cada dia: la manca de llibertat, el racionament, les humiliacions quotidianes a què es veia sotmès el poble per part dels vencedors. Però si en alguna de les pel·lícules de Gil podem trobar encara alguna espurna de primigènia espontaneïtat serà -cap als anys cinquanta- amb la "comedia Dibildos" (recordem la intrascendència barroera de pel·lícules com *Ana dice sí*, *Luna de miel*, *Muchachas de uniforme*, *Las chicas de la cruz roja...*).

Però no avancem esdeveniments. Parlàvem de les pel·lícules de propaganda franquista que veïem a sa Pobla a començaments dels anys cinquanta i fins ben entrants els seixanta: *Raza*, *El Alcázar no se rinde*, *Frente de Madrid*, *A mí la Legión*, *Escuadrilla...* Evidentment, eren films que no ens afectaren gaire, perquè, fill d'un exmilitar republicà -represaliat pel franquisme-, jo sabia, de molt jove, que tot allò que s'esdevenia a la pantalla era una gran mentida i m'ho mirava com qui veu ploure ben protegit davall el porxo. Anys endavant (a mitjans dels anys seixanta, com a membre del Cine Club Universitari que dirigia, entre d'altres, Paco Llinàs) vaig poder anar aprofundint en la història i gènesi de tota aquella gran farsa "històrica" (els bons eren sempre els defensors de l'ordre constituït; els dolents eren els maçons, republicans i comunistes). □